

Véghelyi Balázs

Firenzei képek

Ha az ember lánya és fia Firenze belvárosába utazik, például nászútra, nem tehet meg úgy száz métert, hogy ne találkozna a történelem avagy a művészettörténet valamely örökbecsű emlékével. Szerb Antalt idézve: „*itt minden ösvény valami nagyon fontos helyre vezet, és Firenze egy utcájára több történelem esik, mint odahaza hét vármegyére.*” Így voltam ezzel én is, miután szerencsésen földet értünk a ferde tornyáról híres Pisa város repülőterén.

*

Szállásunk híven tükrözi anyagi lehetőségeinket, firenzei viszonylatban. Bár ekkora összegből máshol előkelőbb szállást kaphatnánk, nekünk sokkal többet jelent, hogy néhány sarokra lakunk a firenzei dómtól, ebből a fehér, zöld és vörös kövekből épült csipkekatedrálisról és annak nem kevésbé nevezetes keresztelőkápolnijától. Nincs messze az Arno folyó a fölötte átívelő, aranyműveseiről és fészekszerű boltjairól híres Ponte Vecchióval, amit még a világháborús bombázók sem mertek lerombolni. A híd közelében ismerünk rá a Mediciek által megálmodott Palazzo Vecchióra, a város egykori és mai közigazgatási központjára, benne Giorgio Vasari freskóival és Dante halotti maszkjával. Ennek közvetlen közelében áll a világ egyik leghíresebb képtára, az Uffizi, a folyó túlszárjáról pedig a Palazzo Pitti hívogat a tőle elválaszthatatlan Bobolinkerttel. Ezen kívül templomok, történelmi, művészeti emlékek sokasága vár minket szerte a városban. A szellemi élmények a fizikumot is megedzik: régen gyalogoltam ennyit egyszerre. Sokszoros a nyereség.

*

Van úgy, hogy az ember váratlanul találkozik a csodával. Egyik este papucsban, kezemben már félig üres olasz sörös dobozzal sétáltunk az Uffizi felé. Másnap terveztük végigállni az utcán kígyózó sort, de látva, hogy az olaszok ünnepe tiszteletére a hivatalos nyitvatartási időn túl is bemehetünk mindössze 1 euróért, és nem áll sor sem az épület előtt, sem odabent, nem hagyhattuk ki az alkalmat. Így találkoztunk Botticelli *Tavaszával*, Michelangelo *Szent családjával*, Leonardo da Vinci *Angyali üdvözlétével*, Giotto, Lippi és Caravaggio remekműveivel közelről és háborítatlanul a firenzei éjszakában. Ezeket a remekműveket látva, újra nyugtázhattam, amit korábban is gondoltam: a reneszánsz mesterek óta a művészet már nem fejlődött tovább, csupán változott és új színekkel gazdagodott.

*

A világhírű nevezetességek mellett rejtett kincsekre is vadászunk. Ilyen rejtett kincs lehet bármely, névtelenségében is a múlt levegőjét árasztó utca vagy épület. Kis mellékutca rejti azt a kis templomot is, amelyből hiányzik a nagy katedrálisok minden külső és belső pompája. Kívülről úgy néz ki, mint bármelyik régi, firenzei lakóház, belse-

je sem különb, mint bármelyik falusi templom Európában, mégis irodalomtörténeti jelentősége van, mivel a legenda szerint ebben a templomban lobbant föl a gyermek Dante Alighieri szerelme Beatrice Portinari iránt, és itt alussza örök álmát az *Új élet* és az *Isteni színjáték* halhatatlan műsája. Előbbiben a költő így ír az első találkozásról: „A legnemesebb színű ruha volt rajta, az alázat és a tisztaság pirosával, viselője igen-igen ifjú voltának megfelelően szalaggal övezve és méltóképpen felékesítve. Ekkor bennem - a színigazat mondom - az élet szelleme, amely a szív legtökéletesebb kamrájában lakozik, oly hatalmas reszketésbe kezdett, hogy az szinte látható lett ereim lüktetésén...” (Baranyi Ferenc fordítása) Aki a Földön plátói szerelme volt, művében égi társa lett: Beatrice kíséri végig Dantét az *Isteni színjáték* Paradicsomában, ahol a műsának Szűz Mária mellett jutott hely. Ehhez képest a sírt egyszerű emléktábla jelzi csak a falon. Előtte kosár, a világ szerelmeseinek üzeneteivel. Mellette ülve és az áradó zenét hallgatva, különös érzések kerítenek hatalmukba. Beatrice, aki mindössze 24 évet élt, pusztán létével hagyott maradandó nyomot a világban. Nem úgy, mint Galileo Galilei. Az ő síremléke már díszesebb: a Santa Croce templomban található, szemben Michelangelo Buonarroti nyughelyével. Méltó jóvátétel ez a katolikus egyház részéről az inkvizícióban meghurcolt tudós felé. Jeleképességem érzem, hogy az akkor hivatalos geocentrikus világgéppel szembeszálló Galilei házához meredek emelkedőn juthatunk fel. Lám, a Föld gömbölyű és a Nap körül kering. Emléktábláját megtalálva azt is nyugtázhattuk, hogy míg Budapesten még a kevésbé jelentős művészeknek, tudósoknak és politikusoknak is emléktáblákat állítanak, ez Firenzében kevésbé szokás. Bár az is igaz, hogy Firenze önmagában egy történelmi és művészettörténeti korszak emlékműve.

*

Firenze után Pisába is ellátogatunk. A város minden nevezetessége egyetlen térben összpontosul: itt áll a dóm, annak keresztelőkápolnája, temetője és harangtornya. Utóbbi alighanem Európa egyik legfontosabb műemléke, amely nevezetességét első sorban nem építészeti értékéről kapta, hanem ferdeségéről. Évtizedekig csak kívülről szemlélhették az idelátogatók, néhány év óta azonban – hála a stabilizálást megoldó mérnökök munkájának – belülről is látogatható. A torony tetejére fölmenni külön élmény. Az ember fölfelé tart, mégis úgy érzi néha, mintha egyúttal lefelé is menne. Egyszerre kultúrtörténeti és fizikai csoda ez a harangtorony. Pisai kirándulásunk végén lementünk a Ligur-tenger közeli partjára, ahol az Arno beleömlik a hatalmas víztömegbe. A tengervíz a maga nagyságában és folyékonyságában, kavicsos medrével is biztosabbnak tűnik a ferde toronynál.

*

Az ember nemcsak lelki és szellemi lény, hanem fizikai is. Kenyérrel él, és boldog lesz, ha kenyérének finom feltétet talál. A gasztronómia ugyanúgy hozzátartozik egy ország kultúrájához, mint a szokásai, művészete. Ha Olaszországban járunk, mi más együnk, mint olasz ételeket? Igazít, frisset, helyit. Persze nem mindenhol azt kaptuk, amit reméltünk, de akadt remek pizzéria, fagylatozó, toszkán ízeket kínáló vendéglő,

ahol maradandó ízelvényekkel gazdagodtunk. Egy élelmiszerboltban be is vásároltunk olyan sajtokból és olyan tésztákból, amelyeket otthon nem vagy többszörös áron kaphatunk csak meg.

*

Alaposan felkészültünk. Útikönyveket lapozgattunk, el- és újraolvastam Dante *Is-teni színjátékát* és Dan Brown közelmúltban megjelent *Infernóját*. Utóbbi, a maga populáris módján, csalogató és remek útikalauz mind Firenzéhez, mind Dante művéhez. Utazásunk előtt beszereztünk egy olasz társalgási szótárat is, hogy a helyiek nyelvén tudjunk jegyet vásárolni a vasútállomáson, pizzát rendelni az étteremben vagy útbaigazítást kérni az utcákon. Meggyőződésem, hogy minden ország és minden nemzet megérdemel ennyi tiszteletet. Igyekezetünket minden olasz értékelte. A Biblia szerint az emberek büntetésül kapták a nyelvek különbözőségét. Ez a büntetés azonban sokkal inkább jutalom. A nyelv kultúrateremtő erő, és nem lenne ilyen színes az emberiség kultúrája, ha mindenki, mindenhol egyazon nyelvet használná. Ez az elv manapság nincs divatban, én azonban, ha külföldre megyek, ragaszkodom hozzá, és titokban, naiv módon azt is elvárnám, hogy amikor Magyarországon útbaigazítók egy turistát, a segítségemet ne „thank you”-val, hanem „köszönöm”-mel nyugtázza...

*

Hogy a (legális vagy illegális) bevándorlás milyen kihívás Európának, azt kontinensünkön az olaszok érezhetik leginkább. Firenze frekventáltabb részein, főleg a dóm és a piac környékén megszámlálhatatlan afrikai migránsal találkozhatunk. Ha a tér sarkában rendőrök jelennek meg, indul a riadólánc: összeszedik földön árult portékákat, és már futnak is, amerre látnak. Jelképes értékű, hogy az európai kultúra egyik fellegvárában egyre kisebb az európaiak aránya.

*

Nem sokkal ezután ellátogattunk a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumába. Döbbenetes élmény volt a firenzei napok után. Míg a Pitti-palota teljes szépségében pompázik kívül-belül, falait régi mesterek örökbecsű remekművei díszítik, termei régi pompájukban díszelegnek, addig a valaha nem kevésbé pompázatos budai vár belülről a szocialista realizmus példázata. Fekete-fehér fotográfiák árulkodnak csak arról, milyen volt ez az épület a második világháború rombolása előtt. Láthatunk néhány felvételt a háború pusztítását követő állapotokról is. Romjaiban is szebb volt, mint amit most láthatunk belőle. Az újjáépítés során a funkcionalizmus mellett semmilyen esztétikai és kultúrtörténeti szempontot nem követ(het)tek az újjáépítők. A magyarországi szocializmus egyik legnagyobb, máig ható bűne: a jó ízlés semmibevétele és kiölése a tömegekből. Olaszországban szerencsére igényesebb emberek vezényelték az újjáépítést.

*

Firenzét minden európainak, minden kultúrlénynek és minden szerelmesnek látnia kell, legalább egyszer. De inkább többször. Mi újra szeretnénk látni.

H. Barbócz Ildikó

Müncheni harangok

Egy svájci tanulmányút első állomása nem a meglátogatandó országban volt, hanem Bajorország fővárosában, Münchenben. Az úti adatok szerint Németország harmadik, Európa tizenkettedik legnagyobb városa. Központja a Marienplatz a régi és az új városházával, a Játékmúzeummal, karcsú, Firenzére emlékeztető lámpavasakkal, Velencét idéző galambokkal. A kutak számát (1200) illetően is olasz hangulatúnak tűnt, bár ezen a februári napon mindössze egy működő szökőkutat láttam. A meghatározó stílusjegyek a város építészetében a gótika, a reneszánsz, a barokk és a klasszicizmus. Nagy léptékű tereivel, masszívan megépített palotáival, parkjaival, udvaraival, elegáns utcáival és kirakataival akár Bécsset is eszünkbe juttathatja, de harangzúgásával feltétlenül Firenzébe képzelhetjük magunkat.

Azt a háromórányi időtartamot, amit a városban sétálással töltöttünk, minduntalan felfedezésekkel, végig a harangok zúgása, kongása töltötte be. Mikor az egyik mélyen, szívet dobantón felbúgott, ráfelelt a szomszéd utcában magasodó másik, aztán minden egész órakor felcsendült az Új Városháza csipkézett gótikus tornyán a harangjáték. Az alsó sorban bajor népviseletbe öltözött párok táncoltak, a felső sorban díszes bevonulást követhetett a szem, egy bajor lovag lovon érkezett. Aztán a domból kilépve csendültek meg a harangok, hangjukat visszahangozták a házak. A Játékmúzeum bejárata fölött szárnyak körbeforgása adott csilingelő hangot, aztán dél lett, és kezdődött minden előlről. A közepes erősségű szél mindent összekavart, más játékot lehetett hallani a különböző utcasarkokon, tereken, de ebből a káosznak tűnő hangzavarból a fülünk mégis valamiféle zenei harmóniát szűrte ki, mely nemcsak a hallószervünknek, de a szívünknek is olyan jólesett. A három órás séta végére a lelkünk is dalolt, és ezzel a felfokozott, újjáéledő lelkesedéssel még azt is észrevettük, hogy ezen a vasárnap délelőttön milyen sokan igyekeznek a templomokba, a domba. A misére érkező embereken túl kis turistacsoportok szívhatták mélyre a bőséges tömjént. Valamilyen városi sportesemény is lehetett ez időben, mert hol kék, hol piros sálakba burkolózott szurkolók jöttek velünk szembe. Egyszóval felbolydult a város, mint egy méhkas, München élte vasárnap délelőtti óráit ezen a február végi napon.

Én nem is viszek magammal mást ebből a városból, mint ezt a zsongást, pezsgést a borús nap alatt, végtelen harangzúgásokkal a szívemben. Mert az Isten ki-harangozta belőlem a szomorúságot, s lépten-nyomon megállított, hogy hallgassam az örömet, hogy vegyem észre a csodát.

Gondolatok Svájcraól

A bakacsin feketeségéből föl-fölpislákoló aranyló fények, városok tűntek fel az éjszakában az út mentén, alattunk és a távolban, a hegyek oldalában, gyakran hógallérral körülvéve. A nap — ceruza éles kontúrokat rajzolt a kék égre, de az alkonyati harangszó után a távolban már vékony párarétegbe burkolózott a hegyvonalat. Amint kiléptem a szálló ajtaján, Davos fölött a hegyekben ismét harangszó fogadott, és rögtön a müncheni harangszimfónia dallamai csengtek, visszhangoztak a fülemben. A tanulmányútnak így lett harangos eleje és vége — szimbolikusan is. A szállóhelyeket összekötő Hohe Promenade-on sétálgatva még egyszer jó mélyen kiszellőztettem a tüdőmet. Kikerülhetetlenül Thomas Mann vezetett a róla elnevezett sétányon, láttatva e hegyi település szépségét, meghatározó vonzerejét: „Az út már nem emelkedett. Egyenesen futott tovább Davos-Platz irányában, a hegyoldalnak körülbelül egyharmad-magasságában, és a szélben megdőlt magas, keskeny erdei fenyők között szép kilátás nyílt az erősebb megvilágításban fehérlő üdülőtelepre. A kezdetlegesen ácsolt pad, amelyre leültek, háttal a meredek hegyoldalnak támaszkodott. Közvetlenül mellette csermely folyt le a völgybe, nyitott folyókában bugyborékolva, csobogva.” (A Varázshegy)

Ideutazásunk előtt kósza gondolatok jártak a fejemben Svájcraól. Ez az az ország, amely teljesen megközelíthetetlennek, elzártnak tűnt számomra, bevehetetlennek. Eddig csak olvasmányokban, irodalmi adatokban, újságokban létezett. Pl. Ady kedvese, Csinszka is itt tanult nevelőintézetben. Kíváncsian vártam, hogy a róla szóló hírek, mendemondák, mesék beigazolódna-e.

A közel egy hét alatt keresztül-kasul bebarangoltuk Svájcot a St. Gallen-i óvárostól a berni magyar nagykövetségig, a Genfi-tótól a Zürichi-tóig, Freiburg egyetemi látogatásán át a luzerni fahidakig. A különböző városokat látogatva sorba, emberekkel beszélgetve és előadásokat hallgatva bebizonyosodott, hogy itt követendő példa az emberi másság tiszteletben tartása, természetes és egymásra örökített viszonyulásuk a renchez, a tisztasághoz, a híresen meglévő pontossághoz, s ezek következetes betartása. Aki ezen elvek alapján él, az elmenekül a rendezetlen, kiszámíthatatlan rendszerből, a káoszbaól. Mert vágyik a humánus megoldásokra, az adott szó igazára, hisz a megbízhatóságban. Abban, hogy a vonat pontosan érkezik, hogy te ott leszel a megbeszélrt időpontban, és hozod a kért anyagot. Abban, hogy a kávé, a csokoládé, a sajt, a kenyér élvezetté válik a szádban, és bátran viheted ajándékba is. Mert ez egy működő ország. A teljesebb élethez hozzásegítenek a természeti adottságok is, hiszen az Alpok 2000 és 3000 méter feletti csúcsai szimbolikusak: a tökéletességre, a minőségre, a csúcsra jutásra ösztönöznek, és tiszteletet, alázatot parancsolnak. A városokat járva viszont mintha túl sok merevség lenne jelen. Túl sokat kell a svájci embernek dolgoznia. De ez velünk

ellentétben tiszteletet vált ki a másik emberből, jól végezni a munkát itt dicsőség. A magyar ember sokszor szeret a munka alól kibújni, a silány is megteszi. Itt nincs olcsó áru, itt minőség van. Amit a svájciakból hiányolok, az az olaszos „dolce vita”, a fesztelenség, a felhőtlen élni tudás. Ők erősen és szinte kitörhetetlenül kantonokba zárják magukat, mert ezt örökölték az őseiktől. Természetesen számtalan példát vehetnénk át tőlük, mégsem tesszük, mert nekünk mást írtak a génjeinkbe. Így csak elutazunk hozzájuk, tanulmányozzuk híres demokráciájukat, nyelvi sokszínűségüket, humánus megoldásaikat, szívós munkájukat, közreműködéseiket a nagyvilágban, és irigylő fejmozgatással, csettintéssel nyugtázzuk mindezt.

Hálát adhat minden ember a sorsnak, hogy életében – akár csak egyszer is – elvetődhet Svájcba, és az ott látottak, tapasztaltak alapján elmerenghet a saját életén, el az országa sorsán. Az lenne az igazán nagyszerű dolog, ha megpróbálnánk hasznosan beépíteni pozitív benyomásainkat az életünkbe, és jótékony részévé válna életszemléletünknek.